

PROVINCIE UTRECHT

Een klimaatbestendige provincie Utrecht

Een reisgids voor het programma,
de provincie en haar partners

Januari 2024

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1 - AANLEIDING	3
1.1 Klimaatverandering haalt ons in	3
1.2 Een omslagpunt voor het programma	3
1.3 Een reisgids als strategische koers	4
<hr/>	
HOOFDSTUK 2 - HET VERTREKPUNT	6
2.1 Kennis van de klimaatadaptieve kaart	6
2.2 Kennis van de gevolgen van klimaatscenario's	8
2.3 Kennis van verantwoordelijkheden en partners	9
<hr/>	
HOOFDSTUK 3 - DE REIS	11
3.1 Samen slim versnellen	11
3.2 De reisleider in actie	12
3.3 Het afwegingskader	12
<hr/>	
HOOFDSTUK 4 - DE BESTEMMING	14
4.1 Het tussenstation: de staat van paraatheid	14
4.2 Het nieuwe evenwicht	15
4.3 De reis in een aantal mijlpalen	15

HOOFDSTUK 1 AANLEIDING

1.1 KLIMAATVERANDERING HAALT ONS IN

Het klimaat verandert. Dit gaat geleidelijk, maar sneller dan gedacht. De klimaatscenario's van het KNMI en IPCC laten zien dat naast een snellere 'geleidelijke' verandering, er ook steeds meer kans is op extreme en onvoorziene voorvallen van hitte, droogte en wateroverlast: we noemen dit onvoorziene gebeurtenissen. Gebeurtenissen waarvan de kans op voorkomen (relatief) klein is maar de impact groot.

Bovendien hebben besluiten die de provincie nu neemt op het gebied van ruimtelijke ordening en bouw gevolgen voor de komende decennia en is het van belang om 'lock-ins' en 'regret' maatregelen en ontwikkelingen te voorkomen. De verandering van het klimaat biedt dus een uitdaging op korte en lange termijn, die verschillende gebieden, beleidsthema's en verantwoordelijkheden van organisaties raakt. Hoe zorgt de provincie dat ze niet achter de feiten aan loopt en het veranderende klimaat bij blijft benen?

1.2 EEN OMSLAGPUNT VOOR HET PROGRAMMA

Het programmteam Klimaatadaptatie herkent de steeds snellere verandering van het klimaat en bijbehorende groeiende impact. Het team heeft daarom de ambitie om te werken aan een intensievere en meer gestructureerde aanpak, waardoor ze sneller en consistentere kan reageren op de gevolgen van klimaatverandering. En dat is nodig.

De afgelopen jaren heeft het programmteam ambitieus ingezet op klimaatadaptieve maatregelen om de provincie klimaatbestendig te maken. Vanuit het programma zijn veel acties ondernomen. Gezien de grote hoeveelheid sectoren, thema's en doelgroepen waarbij klimaatadaptatie aan de orde is, heeft het team voortdurend keuzes gemaakt op basis van urgentie, kansen, opschaalmogelijkheden en de afweging of de provincie zelf of een partner een project het beste kan uitvoeren. Zo heeft het team op verschillende manieren en verschillende plekken gereageerd op de gevolgen van klimaatverandering. De eerste stappen zijn gezet in het aanpassen van de omgeving en het activeren van partners.

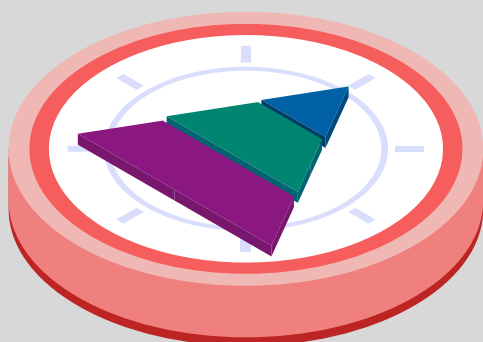
Nu is een omslagpunt bereikt. De opbouwfase van klimaatadaptatie is achter de rug en het programmteam kan en moet in de volgende fase, de consolidatiefase, meer focus aanbrengen op de projecten waarmee de meeste impact gemaakt kan worden. Het werkveld en de mogelijke inzet van het team Klimaatadaptatie is breed en dus is scherpe prioritering noodzakelijk. Alleen met meer focus en impactvollere inzet kan het tempo van klimaatverandering bijgehouden worden: het team wil en moet de versnelling inzetten naar een maatschappij waarin overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners klimaatadaptieve keuzes maken op hun werk en in hun leven en weten te handelen en zich aan te passen aan het veranderende klimaat. Kortom: iedereen in de provincie Utrecht is fysiek en mentaal veerkrachtig!

1.3 EEN REISGIDS ALS STRATEGISCHE KOERS

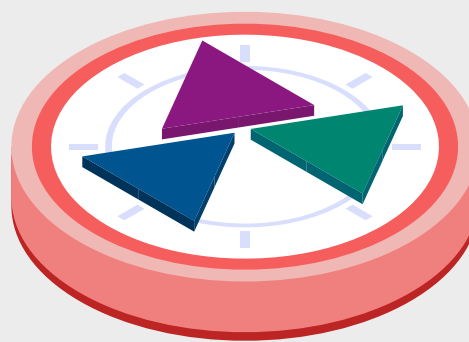
De afgelopen maanden heeft een denktank, geïnitieerd vanuit de provincie Utrecht, met experts op het gebied van klimaatadaptatie kennis en kunde gebundeld om antwoord te geven op de vraag: wat is er nodig om de provincie Utrecht sneller klimaatbestendig te maken? In algemene zin heeft de denktank een strategische koers voorgesteld die richting geeft aan een intensievere en meer gestructureerde aanpak.

De strategische koers biedt houvast in een transitie waarbij we het precieze einddoel nog niet kennen, maar we wel weten dat de provincie sneller en consistentener moet reageren op de gevolgen van klimaatverandering. Deze transitie kunnen we eigenlijk zien als een reis. Een reis die de provincie doorloopt samen met haar partners, zoals gemeenten en waterschappen, woningcorporaties en de GGD (werken aan het tegengaan van klimaatongelijkheid). Daarom hebben wij deze strategische koers vertaald naar een reisgids voor de provincie en haar partners. Het is een uitnodiging om samen de juiste koers te varen. We nemen je hierin mee vanaf het huidige vertrekpunt over de af te leggen weg naar de bestemming van een klimaatbestendige provincie Utrecht: een provincie die zodanig is ingericht dat de negatieve gevolgen van hitte, wateroverlast, overstromingen en langdurige droogte grotendeels opgevangen of verminderd kunnen worden zodat de overlast beperkt blijft. En waar we bovenal weer in evenwicht samenleven met de natuur doordat we water en bodem sturend laten zijn voor de inrichting van de provincie. Zo kunnen we makkelijker met (toekomstige) verandering omgaan. Intensiever en gestructureerder samenwerken, om op het juiste tempo bij te blijven, gaat niet vanzelf. Dat vraagt om regie. Een reisleider die overzicht heeft en die slimme keuzes kan maken.

¹ Deelnemers aan de denktank: Robert de Graaff (ORG-ID), Kim van Nieuwaal (CAS), Jens van der Weele (Transitietaal), Edwin van der Strate (Tauw), Timo Otter (Silo35), Joy de Blok (Silo35) en vanuit het team klimaatadaptatie: Stef Meijs, Marion Speksnijder-Peters, Elisabeth Becking en Bram Luteijn.

Een inspiratiebron is de piramide van [CAS](#), die helpt om doelen en middelen die bijdragen aan klimaatadaptatie onder te verdelen in drie typen klimaatadaptatie. Wij hebben dit vertaald naar een kompas waarmee de provincie en haar partners de juiste koers en juiste inzet van activiteiten kunnen bepalen. Deze inzet kan per organisatie en per fase verschillen.

- **Handelen bij extremen**
- **Technische maatregelen treffen**
- **Natuurlijk systeem benutten**

DEZE REISGIDS BESTAAT UIT 3 ONDERDELEN:

Hoofdstuk 2: Het vertrekpunt. Klimaatadaptatie is een onderwerp wat nu leeft en veel partijen zijn hier op hun eigen manier mee bezig. In dit hoofdstuk beschrijven we de rol van de provincie als reisleader, haar perspectief op de huidige situatie en focus binnen klimaatadaptatie.

Hoofdstuk 3: De reis. samen slim versnellen. De provincie Utrecht legt deze reis samen met haar medereizigers (partners) af. Gedurende de reis leren zowel de reisleader als de medereizigers samen andere keuzes maken en zo kunnen ze hun (gezamenlijke) impact verhogen.

Hoofdstuk 4: De bestemming: van een staat van paraatheid naar een nieuw evenwicht. Als klimaatadaptatie verankerd is in het denken en doen van de reisleader en haar medereizigers, hebben we een belangrijk tussenstation bereikt: de staat van paraatheid. Van hieruit werken we samen toe naar een nieuw evenwicht, een klimaatbestendige provincie Utrecht.

HOOFDSTUK 2 HET VERTREKPOINT

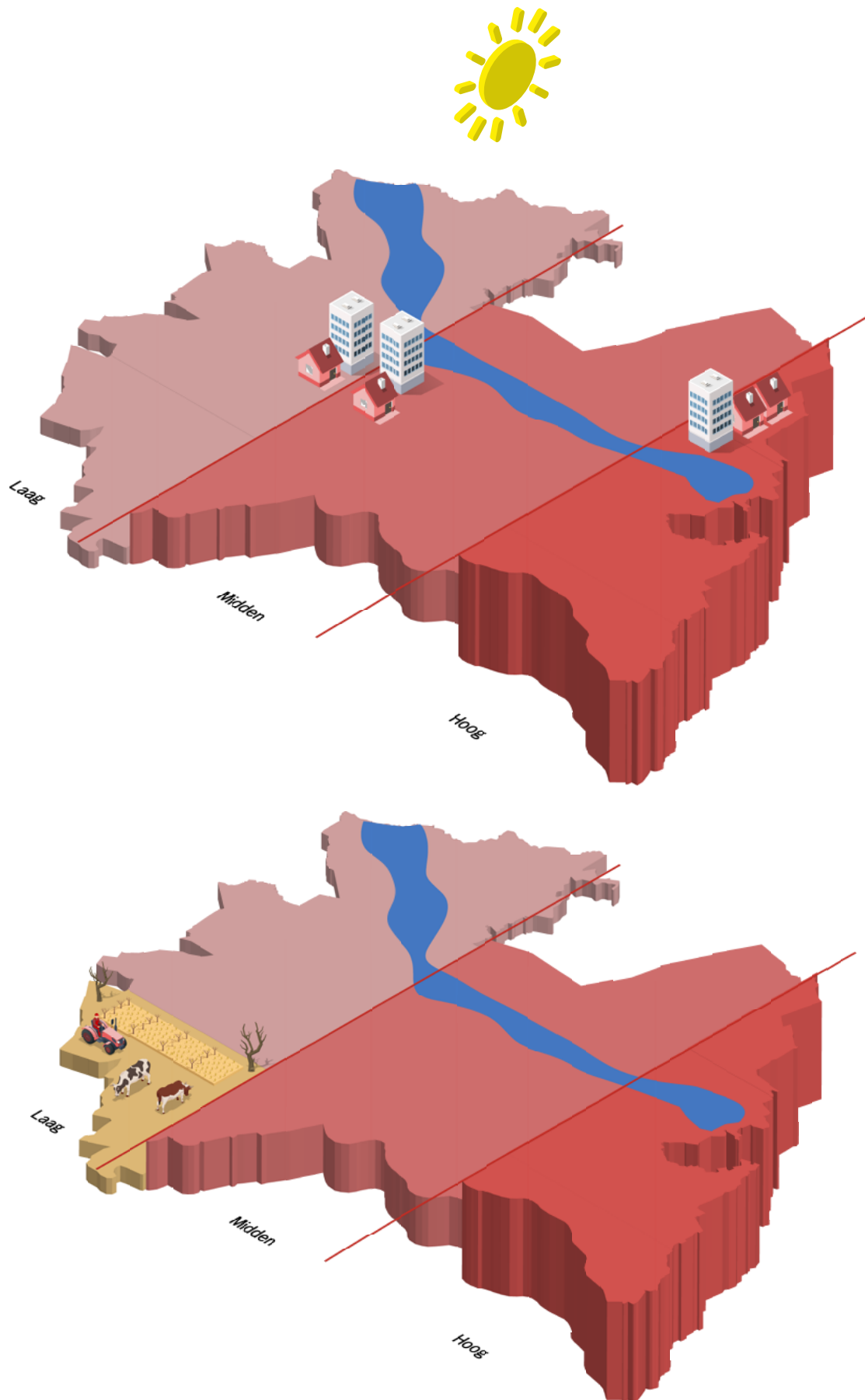
2.1 KENNIS VAN DE KLIMAATADAPTIEVE KAART

Het besef dat het klimaat sneller verandert dan aanvankelijk gedacht, onderstreept de urgentie van het onderwerp klimaatadaptatie en vraagt om een intensievere en meer gestructureerde aanpak daar waar dit nodig is. Daarvoor is inzicht nodig in hoe de provincie Utrecht is opgebouwd. Het begint dus met het in beeld hebben van de provincie Utrecht op een klimaatadaptieve kaart.

Op de klimaatadaptieve kaart zie je de verschillen in water-bodemsystemen: de provincie kent hoger gelegen zandgronden (Utrechtse heuvelrug), middelhoog gelegen (stroom)gebieden (Gelderse vallei, Eemvallei, Randmeren), het rivierengebied en lagergelegen veenweidegebieden (zie ook bodem- en waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027). Op ieder van die water-bodemsystemen heeft klimaatverandering, zowel geleidelijke verandering als onvoorziene gebeurtenissen, een andere uitwerking. Zo is wateroverlast problematischer voor het veenweidegebied dan de Utrechtse Heuvelrug en speelt droogte juist veel meer op de Utrechtse Heuvelrug.

Daarnaast zie je de gebiedstypen waarop klimaatverandering verschillende impact heeft: het stedelijk gebied (wonen en werken), het landelijk gebied (landbouw en natuur) en de netwerken (wegen en nutsleidingen) die door de provincie lopen. Het veranderende klimaat uit zich in meer hitte, droogte en wateroverlast en vaker extreme onverwachte weersgebeurtenissen, die op elke type gebied een andere uitwerking hebben. Zo kan hitte leiden tot slachtoffers in de stad door het stedelijk hitte eiland, terwijl droogte tot grootschalige schade kan leiden voor landbouw en natuurgewassen.

Omdat de effecten van geleidelijke verandering en onvoorziene gebeurtenissen op de verschillende water-bodemsystemen en gebiedstypen van de provincie verschillend zijn, vragen beide vormen van klimaatverandering provinciebreed om een klimaatadaptieve aanpak. De klimaatadaptieve kaart geeft het programmteam Klimaatadaptatie regionaal inzicht in de gevolgen van klimaatverandering per gebied en systeem en daarmee ook gebiedsgericht 'proactief' handelingsperspectief: een voorwaarde om niet achter de feiten aan te blijven lopen.

We hebben een visualisatie gemaakt van de klimaatadaptieve kaart. Deze kaart staat symbool voor de provincie Utrecht gezien vanuit het onderwerp klimaatadaptatie. Dus zijn aspecten als verschillende water-bodemsystemen, gebiedstypen en verschillende typen extreem weer van belang.

2.2 KENNIS VAN DE GEVOLGEN VAN KLIMAATSCENARIO'S

Focus op onvoorziene gebeurtenissen

De nieuwe klimaatscenario's van het KNMI laten zien dat weersextremen en onvoorziene gebeurtenissen steeds vaker gaan optreden, dat de omvang en impact van die gebeurtenissen groot is en dat ze ook steeds vaker een groot gemeente-overstijgend gebied beslaan (zoals een extreme bui in Limburg of code rood voor hitte van grote omvang in Frankrijk). Het vraagt speciale aandacht om de provincie voor te bereiden op onvoorziene gebeurtenissen en daarnaast een flexibele strategie om snel en effectief te kunnen reageren op deze onvoorziene gebeurtenissen.

Door de omvang, de impact (levensbedreigende situaties) en het schaalniveau van deze onvoorziene gebeurtenissen lijkt de provincie als 'reisleader' een logische partij. Ze heeft immers een regionaal inzicht in de verschillende gebiedstypen en water-bodemsystemen en samenwerkingen met relevante partners zoals gemeenten, werkregio's en waterschappen. Zo kan de keuze voor het klimaatadaptief maken van de provinciale en 'vitale' infrastructuur anders uitpakken als onvoorziene gebeurtenissen zoals de bovenregionale bui daar onderdeel van gaan uitmaken en kunnen de ervaringen hiermee samen met de partners worden opgedaan. Dat geldt ook voor 'code rood' voor hitte dat qua ruimtelijke omvang en impact vraagt om coördinatie en afstemming met de veiligheidsregio en regionale gezondheidsdiensten. En uiteraard kan de provincie dit, waar nodig, ook in haar eigen beleid en uitvoering verankeren en borgen in de provinciale verordening.

Naast deze interne rol heeft de provincie ook een externe rol te vervullen wat betreft onvoorziene gebeurtenissen. Deze uit zich vooral in het op zich nemen van de coördinatie bij het inzichtelijk maken van de impact van de onvoorziene gebeurtenissen. Dit kan ze onder meer doen via de bovenregionale stresstesten voor wateroverlast, hitte en droogte. Nadat de zwakke plekken van de provincie in kaart zijn gebracht, worden er dialogen opgestart met de relevante partners om eventuele afspraken te maken hoe deze zwakke plekken kunnen worden aangepakt.

EEN VOORBEELD VANUIT DE DENKTANK

Bovenregionale stresstesten met de provincie als coördinator

Vanuit de beleidstafel wateroverlast is aangegeven dat de coördinatie van bovenregionale stresstesten bij provincies moet liggen en dat lijkt voor extreme hitte en droogte ook een logische plek. Focus op onvoorziene gebeurtenissen vraagt naast preventie en gevolgbeperving ook om crisisbeheersing en herstel. Dat is het advies van de beleidstafel wateroverlast waarin zeven speerpunten worden genoemd die onder meer gaan over zelfredzaamheid en voorbereiding op een crisis en herstel na die crisis. Zo moeten we de mogelijkheid van onvoorziene gebeurtenissen meenemen in beleid en plannen voor provinciale ruimtelijke ontwikkeling, zodat we niet nu keuzes maken en bouwen op plekken die in de toekomst gevoelig kunnen worden voor bijvoorbeeld natuurbranden of overstromingen. Maar het kan ook overwogen worden om instructies mee te geven voor de inrichting op lokale schaal ten behoeve van crisisbeheersing en herstel. Ook kan via een proactief coördinerende rol bij de bovenregionale stresstesten voor wateroverlast ervaring worden opgedaan met bovennormatieve onvoorziene gebeurtenissen. En door in de vervolgstappen van de risicodialoog, die gevoerd wordt naar aanleiding van deze stresstest en waarvan de provincie ook de coördinatie doet, de aanpak met stakeholders vorm te geven, leren we hoe we gezamenlijk kunnen omgaan met deze onvoorziene gebeurtenissen.

Focus op geleidelijke verandering

De nieuwe klimaatscenario's laten naast de vaker optredende onvoorziene gebeurtenissen zien dat de geleidelijke klimaatverandering sneller gaat. Dat betekent dat de provincie Utrecht zich sneller moet 'adapteren' om die veranderingen bij te houden, wat vraagt om nú in actie te komen. De aandacht voor en betrokkenheid bij het onderwerp binnen en buiten de provincie is gegroeid, mede door activiteiten die de provincie heeft gestart. Een goed begin, maar het is waarschijnlijk niet voldoende om de snelheid van de klimaatverandering bij te houden.

De afgelopen jaren zijn al veel externe projecten door de provincie gestart zoals: afspraken over klimaatadaptief bouwen, groenblauwe schoolpleinen, pilots klimaatadaptieve wijken en lokale hitteplannen. De verantwoordelijkheid voor de geleidelijke verandering ligt, conform het subsidiariteitsbeginsel, bij iedere overheidslaag. Daarbij kan de provincie, onder andere door haar bovenregionale overzicht en inzicht, bij uitstek een ondersteunende en stimulerende rol hebben en houden. Bijvoorbeeld door het overzicht op gebiedstypen en water-bodemsystemen te houden, relevante partners aan elkaar te koppelen, kennis uit te dragen en mee te denken over de 'hoe'-vraag. Zo kan zij een goede reisleader zijn en de adaptatie het juiste tempo geven.

Naast deze externe rol als reisleader is er ook intern focus nodig op de geleidelijke verandering. De nadruk ligt hierbij op verankering. Dat vraagt, mede door de versnelling, om een versterking van verankering en het gedachtegoed, zodat het structureel verankerd wordt in de werkwijze en programma's van de provincie. Waar nodig kan borging in de provinciale verordening daarbij helpen om te versnellen.

2.3 KENNIS VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN EN DE PARTNERS

De transitie naar een klimaatbestendige provincie is een verantwoordelijkheid van vele organisaties. Elke organisatie speelt daarin haar eigen rol. De provincie neemt het voortouw vanuit de eigen organisatie en beleid. Daarom is het voor de provincie van groot belang haar eigen kennis, beheer van assets en de invloed die ze heeft op haar beleidsterreinen op de juiste manier in te zetten. De rol van de provincie en samenhang met haar partners, met inachtneming van het subsidiariteitsprincipe, is daarin van groot belang: Wie doet wat? Wie kan anderen inspireren? En wie heeft juist een stimulerend duwtje nodig? Waar is innovatie en ontdekking nodig? Waar ligt de nadruk op uitvoering? Als reisleader initieert en stimuleert ze haar medereizigers waar nodig: gemeenten, waterschappen, woningcorporaties, maar ook landelijke organisaties zoals ProRail, Rijkswaterstaat en ministeries. Zonder deze medereizigers is de bestemming niet te behalen. Zo dragen gemeenten en de GGD bijvoorbeeld zorg voor het uitvoeren van lokale projecten zoals gemeentelijke hitteplannen en kunnen ze een belangrijke rol nemen bij code rood voor hitte; hebben woningcorporaties een belangrijke rol in klimaatadaptief bouwen; en spelen waterschappen een cruciale rol in waterbeheer en -veiligheid.

DE BELANGRIJKSTE SAMENWERKINGSPARTNERS ZIJN:

- **Eigen organisatie:** de interne afdelingen en medewerkers van de provincie Utrecht.
- **Gemeenten:** voor samenwerking en een gecoördineerde aanpak op lokaal niveau.
- **Waterschappen:** een cruciale rol in waterbeheer en -veiligheid.
- **Klimaatadaptatie werkregio's:** de regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van klimaatadaptatie.
- **Andere provincies:** voor bovenregionale samenwerking.
- **Rijksoverheid:** voor samenwerking aan een nationale aanpak.
- **Universiteiten en kennisinstellingen:** voor uitvoering van onderzoeken en ontwikkeling van nieuwe kennis.
- **Bedrijven, industrie en brancheorganisaties:** voor stimulerende maatregelen en duurzame initiatieven.
- **Burgers en maatschappelijke organisaties:** voor voorlichtingscampagnes en participatie om bewustzijn te vergroten.
- **GGD regio Utrecht:** voor aanpak van gezondheid bij code rood voor hitte.
- **Veiligheidsregio Utrecht (VRU):** voor crisisbeheersing (om al mee te nemen in ruimtelijke ordening en inrichting) en crisisherstel.
- **Rijkswaterstaat (RWS):** voor samenwerking op bereikbaarheid en mobiliteit bij onvoorziene gebeurtenissen.

HOOFDSTUK 3 DE REIS

3.1 SAMEN SLIM VERSNELLEN

Tijdens de opbouwfase van 2020 t/m 2023 was klimaatadaptie vooral een werkveld van nieuwe initiatieven, waar eerste stappen werden gezet door de provincie samen met haar partners. De mindset die daarbij hoort was vooral gericht op het voorkomen of beperken van schade en reageren op klimaatscenario's die men tot voor kort niet voor mogelijk hield. Deze gezamenlijke reis vraagt om anders denken en anders doen. In plaats van achter de feiten aanlopen ten opzichte van de klimaatverandering, naar leven in evenwicht met de natuur en het water-bodemsysteem waardoor we makkelijker met verandering om kunnen gaan. Dit bereiken we door 'slim te versnellen'.

Slim versnellen betekent afwegen en prioriteren van de eigen inzet en doorzetten, versterken of afbouwen van projecten en samenwerkingen: blijf je inzetten op huidige initiatieven? Hoe bepaal je waar de inzet van het team Klimaatadaptatie en de provincie de meeste impact maakt? En het betekent vooral ook blijven uitkijken naar nieuwe kansen, ontwikkelingen en innovaties die versnelling mogelijk maken waar die eerst nog onmogelijk leek. De inzet van de provincie, gericht op onvoorziene gebeurtenissen en geleidelijke verandering, geeft focus en houvast, maar zal gedurende de reis veranderen. Zoals ook het landschap en de omgang met het klimaat verandert. Na projecten en subsidies rondom groenblauwe schoolpleinen, klimaatadaptieve wijken, lokale hitteplannen en klimaatadaptieve initiatieven en communicatie in het landelijk gebied, neemt het programmateam in de consolidatiefase ook een coördinerende rol in de bewustwording en het leren omgaan met onvoorziene gebeurtenissen. Denk daarbij aan proactieve coördinatie op bovenregionale stresstesten wateroverlast maar ook de daaropvolgende dialogen met partners om de werkwijze gezamenlijk af te spreken en paraat te staan voor deze onvoorziene gebeurtenissen.

INSPIRATIE VAN FEMKE BOL

In de zoektocht van de denktank naar een manier om 'slim te versnellen' (in tegenstelling tot gewoon versnellen) zijn we geïnspireerd door atlete Femke Bol. Zij paste haar 400 meter hordenrace aan door niet 15, maar 14 stappen tussen elke horde te zetten. Een verandering – innovatie – in haar manier van lopen die haar snellere tijden opleverde. Voor de denktank een prachtig voorbeeld van slim versnellen omdat het niet gaat om meer van hetzelfde doen, maar om meer impact maken met dezelfde middelen. Bovendien laat een slimme aanpassing met veel effect zien dat Femke Bol het uitvoeren en behalen van haar doel dusdanig onder de knie heeft. Ze werkt niet alleen binnen het systeem, ze snapt ook hoe ze het systeem in haar voordeel moet gebruiken. Dat is het verschil tussen bestendig en behendig.

3.2 DE REISLEIDER IN ACTIE

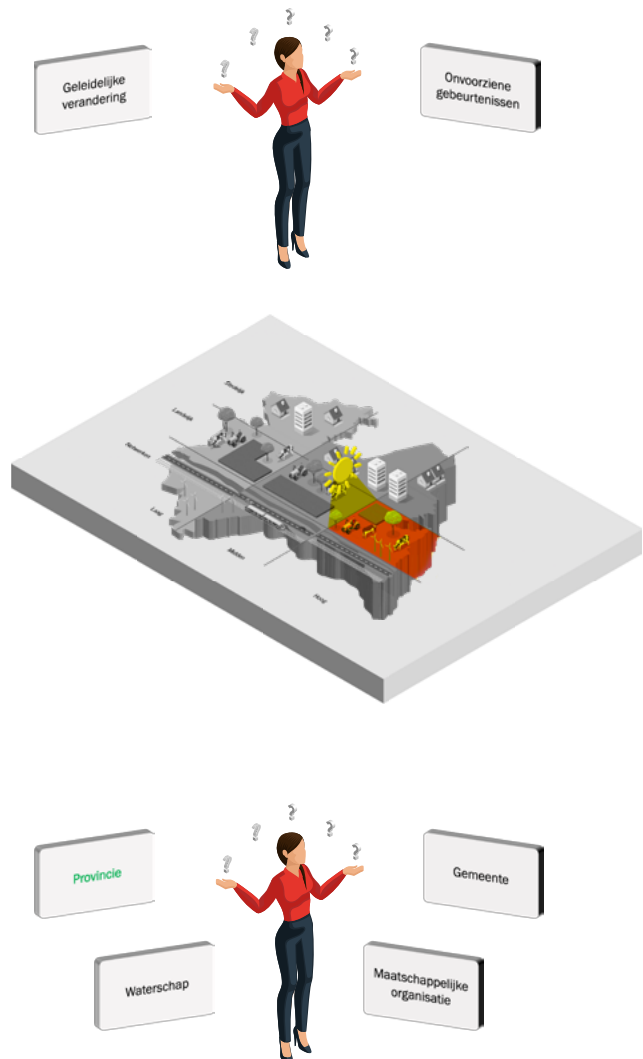
Om in deze reis als provincie te kunnen versnellen, is het van belang bewuste(r) keuzes te maken waar de provincie actief op inzet. Dat betekent allereerst dat de provincie haar taken zo uitvoert dat ze klimaatadaptieve mogelijkheden inbouwt: meebewegen en borgen in processen en zo toewerken naar een andere manier van werken, waarbij klimaatadaptieve kansen automatisch mee worden genomen, bijvoorbeeld bij vervanging of beheer van netwerken of stedelijke inrichting.

In de rol van reisleider richt de provincie zich zowel op de onvoorziene gebeurtenissen als op de geleidelijke verandering. Om met haar partners te kunnen versnellen, is het bij beide vormen van klimaatverandering van belang te weten wat ieders rol is, in te zetten daar waar de impact het grootst is en bij te sturen wanneer nodig. Daarom moet telkens het subsidiariteitsprincipe worden meegenomen in de afweging van de inzet. Dat betekent dat wat betreft klimaatadaptieve kansen 'gewogen' wordt óf er (nog) een rol voor de provincie is. Dat kan/moet zowel bij de start van projecten als ook bij het bepalen van het vervolg en het afronden van een project. Het 'wegen' kan ook betekenen dat een project wordt overgedragen aan een partner omdat de verantwoordelijkheid en uitvoeringskracht daar blijkt te liggen. Zo ontstaat er ook weer ruimte voor nieuwe projecten.

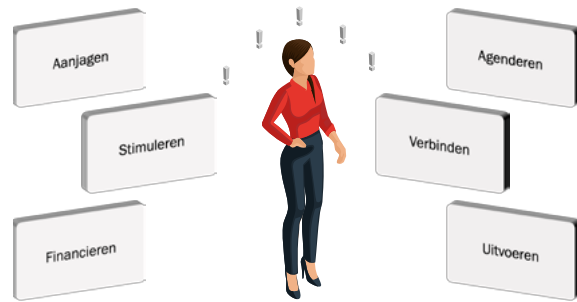
3.3 HET AFWEGINGSKADER

Het programmateam vraagt zich bij deze afwegingen af wat de impact van hun projecten is: versnelt het de reis van de provincie naar klimaatbestendigheid? Deze keuzes moet het team per project maken, maar ook voor de inzet als geheel. Samen met de denktank heeft het team een eerste uitwerking van een afwegingskader gemaakt. Dit kan het team doen door hun projecten langs te lopen aan de hand van een afwegingskader:

- 1 Gaat dit project over geleidelijke verandering of over onvoorziene gebeurtenissen?
- 2 Waarom is het belangrijk voor de provincie om dit project uit te voeren?
- 3 Staat de provincie voor dit project aan de lat? (Zo niet, waarom wil de provincie toch bijdragen aan dit project? Zie dan punt 4.)

4 --- Welke rol neemt de provincie aan in dit project?

5 --- Hoe komt de rol van de provincie tot uitvoering?

6 --- Wat gebeurt er als de provincie op basis van punt 2 besluit om niet in actie te komen?

Door in een aantal werksessies dit afwegingskader verder aan te scherpen ontstaat een ‘gedragen en doorleefd’ kader dat tot eenduidige besluitvorming en beeldvorming in het team leidt. Als we de vragen van het afwegingskader hebben beantwoord, kunnen we een gewogen oordeel vellen en meer focus leggen op de projecten waar we écht voor staan en daarmee de versnelling bereiken die nodig is. Deze projecten kunnen dan geplot worden in een matrix, waarmee het team overzicht kan houden op haar activiteiten en waarin het onderscheid wordt gemaakt tussen projecten op onvoorziene gebeurtenissen en geleidelijke verandering én interne en externe projecten.

	INTERN	EXTERN
ONVOORZIENE GEBEURTENISSEN	Uitkomst stresstesten borgen/ meenemen in bouwopgave	Stresstesten uitvoeren
GELEIDELIJK	Klimaatadaptief beleid verankeren	Hitteplannen, groenblauwe schoolpleinen, etc.

Matrix met voorbeelden van projecten

HOOFDSTUK 4 DE BESTEMMING

4.1 HET TUSSENSTATION: DE STAAT VAN PARAATHEID

Het klimaat blijft altijd in verandering en omgaan met het klimaat is nooit 'af'. Daarom is het belangrijk voor alle partijen om een staat van paraatheid ten aanzien van het vraagstuk van klimaatadaptatie te realiseren. Het gaat om het compleet omarmen van klimaatadaptatieve uitgangspunten in al het denken en doen en inzetten op de kracht van het water- bodem- en ecosysteem. Zo voorkomen de provincie en haar partners in de toekomst weer achter de feiten van klimaatverandering aan te lopen.

HOE ZIET DE STAAT VAN PARAATHEID ERUIT VOOR ONVOORZIENE GEBEURTENISSEN EN GELEIDELIJKE VERANDERINGEN?

Om een beter beeld en meer 'gevoel' te krijgen van onvoorziene gebeurtenissen is het uitvoeren van een bovennormatieve stresstest voor wateroverlast een goed middel. In de daaropvolgende risicodialogen en afspraken met stakeholders leren we hoe we 'paraat' kunnen staan voor onvoorziene gebeurtenissen in ons gedrag en in de samenwerking met bijvoorbeeld de veiligheidsregio. Paraat staan voor de geleidelijke 'normatieve' veranderingen doen we bijvoorbeeld al door te werken aan klimaatadaptatieve wijken of aan de transitie van het platteland, gebaseerd op de afgesproken genormeerde klimaateffecten. Daarmee 'leren' we te werken in een proces waarin klimaatverandering 'gewoon' wordt meegenomen in de beleids- en uitvoeringscyclus van provincie én haar partners.

Uiteindelijk hebben zowel de provincie als al haar partners de staat van paraatheid gerealiseerd als tussenstation, tijdens het gezamenlijk afleggen van de reis. Klimaatadaptief denken en doen zit in ieders DNA, is verankerd in processen, beleidsstukken, de manier waarop wordt gehandeld en in hoe afwegingen worden gemaakt. De provincie en haar partners zijn op ieder moment met ieder gebiedstype, ieder water- bodemsysteem en iedere locatie bewust en onbewust met klimaatadaptatie bezig. Vanaf dit tussenstation is het mogelijk door te groeien naar een nieuw evenwicht: waar overal buiten om ons heen de provincie Utrecht klimaatbestendig is en wordt ingericht.

4.2 HET NIEUWE EVENWICHT IN EEN KLIMAATBESTENDIGE PROVINCIE

Het nieuwe evenwicht is het punt waarop water en bodem in de praktijk sturend worden voor onze ruimtelijke ontwikkeling, in stedelijk en landelijk gebied, in hoog- en laaggelegen gebieden. We zien een provincie Utrecht waar het natuurlijk systeem voldoende versterkt is en weerbaar genoeg is om de effecten van zowel geleidelijke veranderingen als onvoorziene gebeurtenissen op te vangen. Dit versterkte natuurlijke systeem is de basis van een klimaatbestendige provincie. De provincie, haar partners, bedrijven en inwoners benutten de leefomgeving en leven meer in evenwicht met het veranderende klimaat. Dit is een stevig fundament, maar alleen is het niet voldoende. Dus wordt daarbovenop, waar nodig, het natuurlijk systeem aangevuld met technische maatregelen en bijbehorend gedrag van inwoners, ondernemers en andere betrokken instanties. Ook zal de provincie zich moeten voorbereiden op onvoorziene gebeurtenissen in het geval dat deze toch plaatsvinden.

De woningbouw in de provincie is slim en toekomstbestendig: er wordt niet gebouwd in uiterwaarden of op plekken waar de fundering natte en droge perioden niet aan kan. Dit is het punt waarop het landelijk gebied anders is ingericht en juist daarmee geschikt is voor de productie van voedsel. Het water uit de nattere winters wordt vastgehouden en gebruikt in drogere zomers. En tegelijkertijd bereidt de provincie zich voor op onvoorziene gebeurtenissen en weet ze samen met al haar partners wát ze moet doen als die gebeurtenissen zich voordoen. Klimaatbestendig voor de geleidelijke verandering en klimaatbestendig voor de onvoorziene gebeurtenissen.

4.3 DE REIS IN EEN AANTAL MIJLPALEN

Door naar de provincie te kijken op een klimaatadaptieve kaart, zien we deze op een nieuwe manier met aandacht en focus voor versnelling op de geleidelijke verandering én bewustwording en actie op onvoorziene gebeurtenissen. En áltijd in samenhang met de rol van de provincie met subsidiariteit in het achterhoofd. Daarmee kan de provincie van de 'opbouwfase' overschakelen naar de 'consolidatiefase', samen met haar partners. Het team Klimaatadaptatie maakt keuzes op basis van het afwegingskader en weet welke projecten ze met wie doen, wat de impact is die ze daarmee (willen) bereiken en wanneer ze hun activiteit stoppen en overdragen. En daarbij houden ze telkens scherp voor ogen wat het geheel aan projecten oplevert. Door deze andere manier van werken krijgen ze meer ruimte, zijn ze aan het versnellen en hebben ze goed inzicht in de mijlpalen, het tussenstation én de eindbestemming.

TIJDLIJN MET MIJLPALEN

